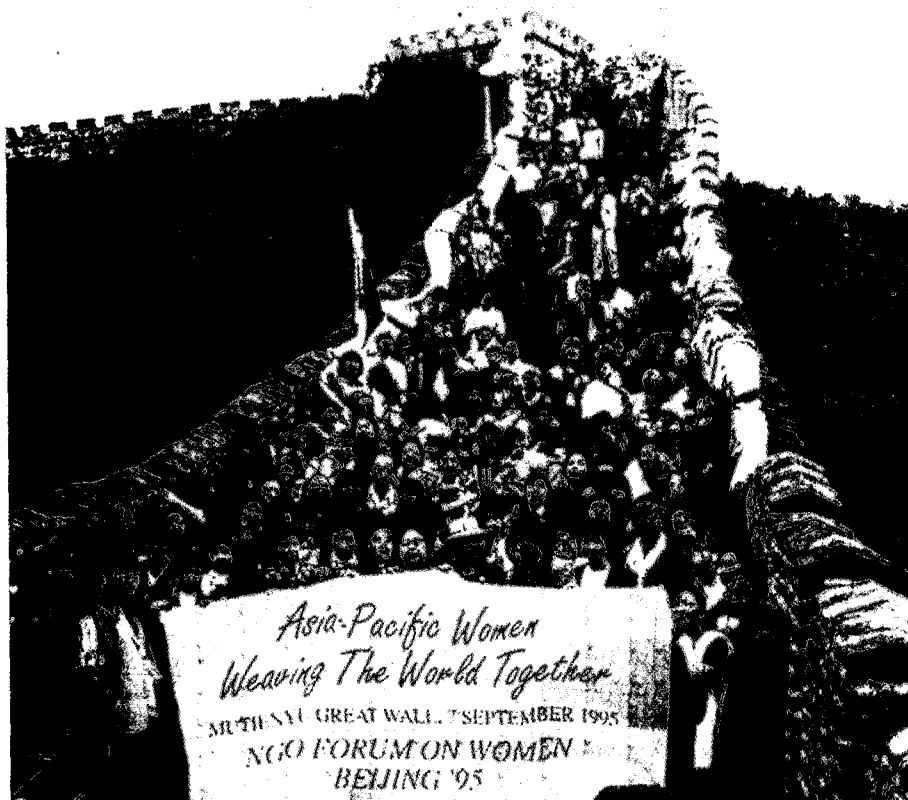

Μερικές Σκέψεις για τη Διάσκεψη του Πεκίνου

Της Σούλας Παναρέτου

Άγχος και αγωνία χαρακτήριζε την ψυχολογική μας κατάσταση, καθώς ταξιδεύαμε για το Πεκίνο. Όχι χωρίς λόγο. Τρεις τουλάχιστον παράγοντες δημιουργούσαν το βαρύ κλίμα. Πρώτον, οι βάσιμες πληροφορίες για την παρεμπόδιση της διακίνησης των ιδεών και για απομόνωση των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Αυτή η ζοφερή προοπτική απειράπη τελικά, ύστερα από την παρέμβαση των ίδιων των οργανώσεων και την πίεση που ασκήθηκε στον ΟΗΕ και την, εν συνεχεία, αποτελεσματική παρέμβαση του τελευταίου στις αρχές της Κίνας. Δεύτερον, η ενεργοποίηση των φονταμενταλιστών και η σύμπληξη της συμμαχίας Βατικανού και Ισλαμιστών φονταμενταλιστών, που εγκαινιάστηκε στη διάσκεψη του Καΐρου. Τελικά, η συνειδητοποίηση του κινδύνου και η καλή προετοιμασία, ιδίως από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης, μείωσε κατά πολύ τον κίνδυνο της επικράτησης αναχρονιστικών σκοταδιστικών απόψεων. Τρίτο και σπουδαιότερο, η διάσκεψη ελάμβανε χώρα σε εντελώς διαφορετικές συνθήκες από ό,τι η προηγούμενη στο Ναϊρόμπι. Η ραγδαία διεθνοποίηση της οικονομίας και όλων των διαδικασιών, οι προκλήσεις της επικοινωνιακής εποχής, τα νέα πρωτόγνωρα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα στο σύνολό της, γνωστά ως οικουμενικά προβλήματα, ανασυνθέτουν τις προτεραιότητες. Η εξασφάλιση της απασχόλησης και η ανεργία, ως αποτέλεσμα των τεχνολογικών αναδιαρθρώσεων, αναδεικνύεται σε μείζον οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα. Η αμηχανία έως αδυναμία του εθνικού κράτους να ρυθμίσει τα νέα φαινόμενα της διεθνοποίησης και της απελευθέρωσης των αγορών και του εμπορίου δεν αποτελούν στέρεο έδαφος για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των γυναικών, που απαιτούν πολιτική κοινωνικής αλληλεγγύης, παρεμβατική πολιτική.

Στο Σινικό Τείχος με συνθήματα για την Ειρήνη.

Γνωρίζουμε ότι σε εποχές ιστορικών καμπών και κοινωνικών δυσκολιών οι γυναίκες ωθούνται στο περιθώριο. Και χωρίς το πρόβλημα της κατάρτησης του σεξισμού, η ανθρωπότητα βρίθει διακρίσεων και προβλημάτων, που απαιτούν αντιμετώπιση.

Γι' αυτό θεωρώ επιτυχία το ότι η διάσκεψη επιβεβαίωσε τη θέση ότι **τα δικαιώματα των γυναικών και των κοριτσιών είναι ανθρώπινα δικαιώματα**. Σε αυτό ακριβώς έγκειται η μεγάλη πολιτική σημασία του Πεκίνου, ότι επέβαλε την ισότητα σε μια εποχή που νέες ανισότητες διαπλέκονται με παλιές, που η δημοκρατία γίνεται πλέον όρος επιβίωσης των κοινωνιών.

Πράγματι, το Πεκίνο συνέδεσε στενά την ισότητα με τη δημοκρατία και την ανάπτυξη. Κανένα μέγεθος πλέον και κανένας όρος ή προγραμματικός σχεδιασμός δε μπορεί να κατανοηθεί χωρίς την προβληματική της σχέσης των φύλων, χωρίς την ανάλυση του φύλου. Η κοινωνία δεν είναι ένα αφηρημένο σύνολο, ένα ομογενοποιημένο άθροισμα. Αποτελείται και από τα δύο φύλα. Οι ίσες ευκαι-

ρίες για τη συνανάπτυξη των φύλων, η ισόρροπη αντιπροσώπευσή τους στους θεσμούς αναδεικνύεται σε κυρίαρχο ζήτημα της κοινωνικής οργάνωσης.

Το Πεκίνο σηματοδότησε το πέρασμα από την τυπική, νομική ισοτιμία στην πραγματική ισότητα των ίσων ευκαιριών. Άνοιξε, επομένως, το κεφάλαιο της πολιτικής δράσης για τη μετατροπή της *de jure* ισοτιμίας στην *de facto* ισότητα.

Γι' αυτό και το κυρίως ντοκουμέντο της Διάσκεψης είναι το Πρόγραμμα Δράσης (Platform for Action).

Οποσδήποτε, το Πρόγραμμα Δράσης δεν είναι δεσμευτικό νομικά. Αποτελεί προϊόν πολιτικών δεσμεύσεων, πλαίσιο και οδηγό για δράση. Η κάθε χώρα, επί τη βάση αυτού του πλαισίου, οφείλει να προσδιορίσει τις δικές της προτεραιότητες, να συντάξει το δικό της πρόγραμμα δράσης. Και μάλιστα με τέτοιο τρόπο, ώστε η ισότητα να επιτευχθεί στο συντομότερο χρονικό διάστημα, μέχρι το τέλος της χιλιετίας.

Το πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαι-

ωμάτων, στο οποίο πλέον τοποθετείται η ισότητα, διευρύνει αφάνταστα την αντίληψή μας για την ουσία των σεξιστικών διακρίσεων και μεγεθύνει τις δυνατότητες στρατηγικών συμμαχιών για την επίτευξη του στόχου. Και το λέω αυτό, διότι το ανθρωπιστικό πλαίσιο προσδίδει οικουμενικότητα στο γυναικείο ζήτημα και το κάνει κατανοητό από ένα τμήμα τουλάχιστον, του ανδρικού φύλου. Από την τακτική που θα εφαρμόσουμε στη συνέχεια εξαρτάται αν αυτό το τμήμα θα διευρύνεται όλο και περισσότερο.

Θέλω να πω ότι γίνεται συγχρόως δυσκολότερο το έργο μας στις νέες συνθήκες δυνατοτήτων, από την άποψη ότι χρειάζεται δουλειά στο αναλυτικό, προγραμματικό επίπεδο και στη διατύπωση των επιχειρημάτων. Η νέα φάση στην οποία περάσαμε απαιτεί επίδειξη πειθούς, έξυπνη και ευέλικτη τακτική. Οι γενικοί αφορισμοί, η ταύτιση της πατριαρχίας και ανδροκρατίας με τους άνδρες συλλήβδην, η κατά μέτωπο επίθεση, ως η κατ' εσχόνην τακτική, δεν ωφελούν. Η "άλλη πλευρά" πρέπει να πειστεί ότι η ισότητα δεν στρέφεται εναντίον της, αλλά αποκαθιστά μία τεράστια κοινωνική ανισορροπία, που έχει αποβεί και εις βάρος του ανδρικού κοινωνικού φύλου. Διότι, με τον ιστορικό αποκλεισμό των γυναικών από τη δημόσια ζωή, οι άνδρες στερήθηκαν τα αγαθά της ιδιωτικής, της οικογενειακής ζωής, τη χαρά της ανατροφής και της διαπαιδαγώγησης των παιδιών. Η προσωπικότητα του άνδρα και το κύρος του συνδέθηκαν αποκλειστικά με το δημόσιο χώρο και χρόνο.

Τα παραπάνω δε σημαίνουν ότι καταργείται ο συγκρουσιακός χαρακτήρας του γυναικείου ζητήματος. Απλώς αλλάζει μορφή η "σύγκρουση".

Η Διάσκεψη επιβεβαίωσε την ανάγκη ανατροπής αυτής της ιστορικής μονομέρειας στις σχέσεις των φύλων, ανέδειξε την αξία του ισομοιρασματος των ευθυνών και υποχρεώσεων, της συμπιλώσης των εργασιακών και οικογενειακών καθηκόντων και για τα δύο φύλα.

Με άλλα λόγια, επιβεβαιώθηκε και στη Διάσκεψη το περιεχόμενο της ισότητας το οποίο επεξεργαστήκαμε τα τελευταία χρόνια. Ισότητα, δηλαδή, στη διαφορά, ίσες ευκαιρίες για ανάπτυξη των φύλων, ισόρροπη συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων, στον οίκο και το Δήμο!

Ο λόγος γίνεται, λοιπόν, για την

ανακατανομή της εξουσίας ανάμεσα στα φύλα. Στόχος ριζοσπαστικός και προωθημένος, που ωθεί και υποβάλλει την ανάγκη για ένα νέο σχέδιο κοινωνικής οργάνωσης, που θα στηρίζεται στη σχέση ισοτιμίας και όχι στην ιεραρχία ανάμεσα στα φύλα.

Ποιος καλείται να αναλάβει το κύριο βάρος της πραγματοποίησης των αποφάσεων;

Πρώτα από όλους η ελληνική κυβέρνηση με τον ΟΗΕ και τους άλλους διεθνείς οργανισμούς. Και τούτο, γιατί η ισότητα στο σημερινό στάδιο απαιτεί πόρους, διοικητική στήριξη και ευνοϊκό κοινωνικό περιβάλλον. Απαιτεί συνδυασμένα μέτρα που να αφορούν και να διαποτίζουν το σύνολο των πολιτικών. Βεβαίως, δεν απαλλάσσονται της ευθύνης τα κόμματα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι κοινωνικοί εταίροι, αλλά και οι ίδιες οι οργανώσεις των γυναικών καθώς και οι γυναίκες ατομικά.

Στη χώρα μας έχουμε οξύ πρόβλημα συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα των πολιτικών αποφάσεων, το οποίο έρχεται σε αντίφαση με το επίπεδο γενικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με τους δείκτες ανθρώπινης ανάπτυξης, η Ελλάδα κατέχει την 22η θέση. Από άποψη όμως συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια ζωή βρίσκεται στην 67η θέση. Έχουμε ένα αρκετά προωθημένο νομοθετικό πλαίσιο, ακόμη και σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά η ουσιαστική ισότητα παραμένει ακόμα ανεκπλήρωτος στόχος.

Δεν αρκούν, επομένως, οι αποσπασματικές δράσεις και τα επί μέρους μέτρα. Απαιτείται η εκπόνηση και η ενταυτώ πραγματοποίηση ενός συνεκτικού εθνικού σχεδίου δράσης, την παρακολούθηση του οποίου να έχει **ένα εθνικό συμβούλιο για την ισότητα**, θεσμικά συγκροτημένο και ευρύτατα αντιπροσωπευτικό.

Ένα από τα κύρια μελήματα αυτού του συμβουλίου θα πρέπει να είναι η παρακολούθηση του θέματος στα ΜΜΕ, και ιδίως την τηλεόραση, ώστε οι σχέσεις των φύλων να απεικονίζονται κατά σύγχρονο τρόπο. Εάν ο σκληρός πυρήνας του σεξισμού βρίσκεται στη συνείδηση και στη νοοτροπία, τότε ο ρόλος των ΜΜΕ αποβαίνει αποφασιστικής σημασίας για την αλλαγή προς όφελος της ισότητας.

Σε κάθε περίπτωση, με ή χωρίς εθνικό συμβούλιο, ο ρόλος των γυναικείων οργανώσεων και φεμινιστικών

ομάδων όχι μόνο δεν καταργείται, αλλά αναβαθμίζεται τα μέγιστα. Αυτές καλούνται, διατηρουμένης της αυτονομίας τους, να συνεργαστούν με την κυβέρνηση και τον ΟΗΕ για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Και για τις οργανώσεις των γυναικών διαγράφεται ένας συνθετότερος ρόλος και μια πιο ευέλικτη τακτική, η οποία θα αποφεύγει τον κίνδυνο της ενσωμάτωσης στις κυβερνητικές σκοπιμότητες, αλλά και αυτόν της άνευ ουσίας απομόνωσης. Οι οργανώσεις οφείλουν να βελτιώσουν τις προγραμματικές επεξεργασίες τους, που απαιτούν επιστημονική τεκμηρίωση και στήριξη, και να βρίσκονται σε διαρκή ετοιμότητα για χρήση όλων των μεθόδων πάλης, από τη διαδήλωση και τα πλακάτ διαμαρτυρίας ως τη συνεργασία.

Τελευταία, ακούω κάποιες μηδενιστικές απόψεις, όπως πλήρη απόρριψη της συμβολής του ΟΗΕ και της Διάσκεψης του Πεκίνου, απόρριψη των θεσμών και των κανόνων του δημοκρατικού παιχνιδιού. Αναρωτιέμαι

τί προτείνουν όσοι υιοθετούν αυτόν το νεοναζισμό. Πρέπει να παραδεχθούμε ότι ο ΟΗΕ μετέβαλε σε ζητήματα παγκόσμιας πολιτικής πολλά από εκείνα που συζητούσε και έθετε η φεμινιστική πρωτοπορεία τις τελευταίες δεκαετίες. Και αυτό είναι σημαντικό. Άλλη ποιοτική μεταβολή είναι η ενεργητική και διαρκώς αναπτυσσόμενη εμπλοκή των διεθνών οργανισμών στο θέμα καθώς και των κυβερνήσεων.

Ασφαλώς, αυτή η φάση "επισημοποίησης" έχει και τους κινδύνους της μαζί με τα καλά της. Οι κίνδυνοι θα μειωθούν και τα καλά θα ενισχυθούν περαιτέρω, αν το επίπεδο αγωνιστικής επαγρύπνησης των γυναικών και των συλλογικοτήτων τους ανέβει περισσότερο. Αν, παρά τις μέχρι τώρα προόδους, δεν λησμονούν αυτό που η πρωθυπουργός της Νορβηγίας Γκρο Χάρλεμ Μπρούτλαντ υπενθύμισε: *"Η ιστορία των απελευθερωτικών αγώνων μαρτυρεί ότι η ζωή, η ελευθερία, η ισότητα, οι ευκαιρίες, δεν παραχωρούνται. Κατακτιούνται!"*.